

STRUKTURA A IDENTIFIKACE KNĚŽSKÉ VĚTVY ČESKÉHO VELKOPŘEVORSTVÍ ŘÁDU MALTÉZSKÝCH RYTÍŘŮ V LETECH 1732–1950

PAVEL TRNKA

Úvod

Nejdůležitější složku maltéžského řádu původně představovali členové, kteří složili slavné sliby. Jednalo se o slib čistoty, chudoby a poslušnosti. Tito tzv. profesové se nazývali bratry a jako jediní z řádových členů mívali před jménem uvedenou zkratku Frà. Profesní členové se dělili do dvou větví: rytířské a kněžské, přičemž druhá jmenovaná bývala většinou ve stínu té první. A právě profesním kaplanům je věnován tento příspěvek, který se omezuje místně na hranice Českého velkopřevorství a časově na období let 1732 až 1950. Do Českého velkopřevorství, které se počátkem 80. let 19. století přejmenovalo na České a rakouské velkopřevorství,¹ spadaly Čechy, Morava, Slezsko, Rakousko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko a Tyrolsko. K výrazné změně došlo však v roce 1938, kdy se osamostatnilo Rakouské velkopřevorství. Za časové mezníky posloužilo obnovení pražského konventu maltéžských kněží v Praze na straně jedné a zrušení maltéžského řádu v Československu na straně druhé. Řádoví kněží se slavnými sliby byli buď konventuálními kaplany, nebo kaplany z poslušnosti. Na počátku sledovaného období se příslušníci těchto dvou skupin od sebe odlišovali původem, způsobem přijetí, oděvem, působením i postavením.²

Oba druhy řádových kaplanů zastíněné rytířskou větví dosavadní řádová historiografie zaměřená na České velkopřevorství příliš nerefletovala. Tento nedostatek se alespoň z menší části pokusí tento příspěvek kompenzovat. Na základě

---

1 Rangs-Liste und Personal-Status des Hohen souverainen Malteser-Ritter-Ordens im Grosspriorate von Böhmen und Österreich für das Jahr 1881. Wien [1881].

2 Základní informace o maltéžském řádu včetně členění kněžské větve poskytují např. Ludičkar, Augustin Česlav: O řádu maltánském se zvláštním zřetelem na Čechy. V Klatovech [1878], s. 286–299; Hamrsmíd, Josef: Johannité. In: Ottův slovník naučný. Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Třináctý díl, Jana–Kartas. V Praze 1898, s. 586–588 a Svátek, Josef: Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy. Sborník archivních prací 20, 1970, č. 2, zvláštní příloha, s. 516–519.

pramenů bude vyložen stručný vývoj zmíněných skupin řádových duchovních ve sledovaném období. Pojednáno bude rovněž o jejich oděvech a dekoracích, a to za pomoci názorných obrazových příloh. Proto může tato studie posloužit i jako pomůcka při bližším určování maltézských duchovních na historických obrazech či fotografiích.

Konventuální kaplani

Léta 1732 až 1950 lze s ohledem na konventuální kaplany (latinsky *capellani conventuales*, italsky *cappellani conventuali*, německy *Konventualkapläne*), kteří mohli být označováni také jako konventní kaplani,³ rozdělit na tři období. První z nich trvající do roku 1812 je možné nazvat jako dobu urozených konventuálních kaplanů. Ti představovali vyšší třídu řádových kněží. Dle řádových statut stačilo k přijetí do jejich řad prokázat manželský původ a také to, že jejich rodiče neprovozovali nízké živnosti.⁴ Vlastní praxe v Českém velkopřevorství však byla jiná. Budoucí konventuální kaplani museli totiž dokázat stejně jako profesní rytíři svůj šlechtický původ. Prozkoumání předložených dokladů prováděla provinciální kapitula,⁵ kterou byli posléze přijímáni prostřednictvím magistrální buly vydané v konventu velmistra. To měl být údajně důvod, proč se jim říkalo konventuální kaplani. Pokud nezískali dispens, museli zaplatit vstupní poplatek.⁶ Celkový počet těchto vyšších kaplanů byl v Českém velkopřevorství velice omezený a pohyboval se mezi jedním až maximálně třemi knězi. Mezi lety 1732 až 1812 jsou doloženy následující osoby:

Testa Ferratu,⁷

Philipp Octavian Baussart von Sonnenfeld (zemřel 1756),⁸

---

3 Např. u Hamršmíd, J.: Johannité, s. 586.

4 Statvta Hospitalis Hierusalem. [Romae 1588], s. 9 (Tit. II, St. XVIII); Codice del sacra militare ordine Gerosolimitano riordinato per comandamento del sacro generale capitolo celebrato nell' anno MDCCLXXVI. sotto gli auspici di Sua Altezza Eminentissima il gran maestro Emanuele de Rohan. Malta 1782, s. 65 (Tit. II, St. XXIII).

5 Langer, Carl Edmund: Die Ahnen- und Adelsprobe, die Erwerbung, Bestätigung und der Verlust der Adelsrechte in Österreich. Wien 1862, s. 161, 162; Národní archiv (NA), fond Maltézští rytíři – české velkopřevorství, Praha (ŘM), inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 71, 81.

6 NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten, 1875–1879, pag. 137–139.

7 Zmíněn v roce 1733. – NA, ŘM, inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 71.

8 NA, ŘM, inv. č. 1233, kart. 460, Pamětnice konventu pražského, 1727–1886, fol. 11v–12r, 13r; Knihovna Národního archivu (KNA), fond Maltézská knihovna (Knih.Malt.), sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 2; NA, ŘM, inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 71.

František Taufer z Rovin (1674–1745),⁹
 František Dominik Špinka z Helfenthalu (1689–1761),¹⁰
 Karl von Stockhammer,¹¹
 Franz Paul von Smitmer (1741–1796)¹²
 a Janez Anton de Ricci (1745–1818).¹³

Konventuální kaplani Taufer a Špinka byli první dva převorové obnoveného konventu maltézských kněží v Praze a od ostatních se odlišovali způsobem získání této hodnosti. Předtím, než se stali konventuálními kaplany, byli již několik let kaplany z poslušnosti. František Taufer složil slavné sliby již v roce 1709, načež se stal také titulárním převorem. Konvent se mu podařilo obnovit v první polovině 30. let 18. století a na konventuálního kaplana byl povýšen bulou velmistra v roce 1736. O dva roky později byl ustanoven generálním vikářem Českého velkopřevorství v duchovních záležitostech. Tato funkce byla napříště spojena s pražskými převory, kteří byli od roku 1740 opět infulovaní.¹⁴ Jeho nástupce František Špinka složil slavné sliby v roce 1739, už roku 1745 získal úřad převora konventu a za necelý rok se stal konventuálním kaplanem.¹⁵ Oba měli urozený původ na rozdíl od následujících převorů 18. století, kteří zůstali po celou dobu kaplany z poslušnosti.

Jinak tomu bylo u ostatních, kteří žádali o přijetí do maltézského řádu rovnou jako kandidáti na konventuální kaplany. Celý přijímací proces až do složení

9 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 99, *Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861*, pag. 1.

10 Tamtéž, pag. 4; *Neues Genealogisch- Schematisches Reichs- und Staats-Handbuch vor das Jahr MDCCLII. Von welchem der Inhalt auf folgender Seite befindlich ist. Frankfurt am Mayn 1752*, s. 291.

11 K dispozici je pouze informace, že v roce 1753 prokazoval na provinciální kapitule svůj šlechtický původ. – Langer, C. E.: *Die Ahnen- und Adelsprobe*, s. 162.

12 NA, ŘM, inv. č. 1233, kart. 460, Pamětnice konventu pražského, 1727–1886, fol. 140r–v, 143v, 228r; NA, ŘM, inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 81; NA, ŘM, inv. č. 635, kart. 324, Personalialia členů pražského konventu, 18. stol., Smitmer; *Ruolo degli cavalieri e fr. Cappellani conventuali del Sagro ordine Gerosolimitano Ricevuti nella Veneranda Lingua di Alemagna. In Malta 1785*, s. 52–53, 66.

13 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 43, *Kurze Nachrichten von dem Ursprung und Verfassung des Hohen johanniter oder Maltheser-Ritterordens und desselbem Deutscher Zunge, 1791–1867*, fol. 59v, 62r; Ruolo, s. 52–53; Gspan, Alfonz: Ricci, Janez (1745–1818). *Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013*. Dostupné na <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi506423/#slovenski-biografski-leksikon> [cit. 8. 4. 2021].

14 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 99, *Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861*, pag. 1. Základní informace k obnovení konventu podává Trnka, Pavel: *Pražský konvent johanitů a datace udělení práva pontifikálií jeho převorům v řádové historiografii. Paginae historiae. Sborník Národního archivu 27, 2019*, č. 1, s. 75–77.

15 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 99, *Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861*, pag. 4.

slavných slibů dovolují prameny zrekonstruovat ve dvou případech – u Baussarta a Smitmera. Baussart předložil v červnu roku 1733 provinciální kapitule svůj rodokmen spolu s dalšími doklady.¹⁶ Po jejich prověření mu byla 24. července 1734 vystavena magistrální bula s pokyny dalšího postupu. Na jejím základě mu uherský velkopřevor stanovil za místo vykonání šestiměsíčního noviciátu pražský maltézský konvent, do kterého nastoupil 13. listopadu a po jeho absolvování přijal 3. června 1735 v kostele Panny Marie pod řetězem Baussartovy slavné sliby český velkopřevor.¹⁷ U Smitmera to bylo velice podobné. V květnu 1759 se obrátil na provinciální kapitulu.¹⁸ Následná bula velmistra byla vydána 27. května 1760. Šest měsíců noviciátu plnil během první poloviny roku 1761 v kostele sv. Jana Křtitele v rámci vídeňské komendy.¹⁹ Slavné sliby složil rovněž v Praze, a to 14. září 1761 do rukou pražského převora Špinky.²⁰ Lze předpokládat, že kandidáti měli většinou již kněžské svěcení.

V roce 1725 byly pro zajištění konventuálních kaplanů vyhrazeny tři malé komendy: Ebenfurth v Dolním Rakousku, Maria Pulst v Korutanech a Haillenstein (nyní Polzela) ve Štýrsku.²¹ Aby se však řádoví duchovní mohli stát komtury, měli předtím strávit pět let v konventu na Maltě.²² Dle druhé teorie měl být právě toto důvod, proč se jim říkalo konventuální kaplani.²³ Během 18. století nebylo ničím výjimečným, že některou z uvedených kněžských komend držel profesní rytíř. Například Leopold hrabě Strasoldo (1731–1809) byl v letech 1763 až 1789 komturem v Maria Pulstu.²⁴ Navíc od konce 70. let 18. století představovala Maria Pulst jedinou skutečnou duchovní komendu, jelikož byly obě zbývající komendy postupně prodány, respektive převedeny na platy. V roce 1748 se tak stalo nejprve s komendou v Ebenfurthu a roku 1779 s komendou v Haillensteinu.²⁵ I nadále se

---

16 NA, ŘM, inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 71.

17 NA, ŘM, inv. č. 1233, kart. 460, Pamětnice konventu pražského, 1727–1886, fol. 11v–12r, 13r.

18 NA, ŘM, inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 81.

19 NA, ŘM, inv. č. 635, kart. 324, Personalialia členů pražského konventu, 18. stol., Smitmer.

20 NA, ŘM, inv. č. 1233, kart. 460, Pamětnice konventu pražského, 1727–1886, fol. 140r.

21 NA, ŘM, listiny, inv. č. 1234, konfirmace velmistra z 9. 4. 1725. Dostupné na <https://www.monasterium.net/mom/CZ-NA/RM/1234/charter> [cit. 15. 4. 2021].

22 Codice, s. 334 (Tit. XIV, St. X).

23 Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, sign. I2475, Waldstein-Wartenberg, Berthold: Kurze Geschichte des Grosspriorates Böhmen. Wien 1984, rukopis, s. 30.

24 Ruolo, s. 40–41, 66; NA, ŘM, inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 198; Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich... Neununddreißigster Theil, Stiff-Strael. Wien 1879, s. 291.

25 Salles, Félix de: Annales de l'Ordre de Malte ou des Hospitaliers de Saint-Jean-de-Jérusalem chevaliers de Rhodes et de Malte depuis son origine jusqu'à nos jours du Grand-Prieur de Bohême-Autriche et du Service de santé volontaire avec les listes officielles des chevaliers-profès et

však užívaly tituly tamějších komturů, i když vlastní komendy již reálně neexistovaly. Komendy byly rozděleny mezi konventuální kaplany a případně, jak již bylo naznačeno, i profesní rytíře. Také mohlo dojít k tomu, že jedna osoba soustředila ve svých rukou více komturství. Baussart tak byl do první poloviny 50. let 18. století komturem v Ebenfurthu a Haillensteinu.²⁶ Stejně na tom byl i Smitmer od roku 1786,²⁷ po jehož smrti v roce 1796 získal Ricci dokonce na několik let všechny tři komendy.²⁸ Komtury se stali rovněž oba pražští převorové. Zatímco Taufer získal komendu v Ebenfurthu zároveň s hodností konventuálního kaplana, tak Špinka se stal komturem v Haillensteinu až v roce 1753, tedy po sedmi letech od svého povýšení.²⁹ Konventuální kaplani, kteří byli zároveň komtury, se měli účastnit provinciální kapituly.³⁰

Konventuální kaplani se vyjma dvou pražských převorů realizovali i mimo řádové prostředí. Mohli získávat různá církevní benefícia. Smitmer byl tak zároveň kanovníkem metropolitní kapituly ve Vídni a Ricci zase kanovníkem metropolitní kapituly v Lublani. Posledně jmenovaný dále budoval církevní kariéru, v roce 1796 se stal děkanem kapituly a roku 1801 to dotáhl dokonce na světícího biskupa lublaňské diecéze.³¹

Obsazení ostrova Malty v roce 1798 Napoleonem vedlo k zániku tamního konventu. To se projevilo též ve vymření konventuálních kaplanů, jak o nich bylo pojednáno výše.³² Posledním původním kaplanem byl Janez Anton Ricci, který zemřel v roce 1818. Tím se uzavřela první etapa vývoje konventuálních kaplanů.

Druhou vývojovou fází, která trvala od roku 1812, respektive 1818 do počátku 20. let 20. století, lze označit jako období pražských převorů. Po celou tuto dobu byl v Českém velkopřevorství pouze jeden konventuální kaplan, kterým byl vždy převor pražského konventu. Roky 1812 až 1818 představují mezidobí, kdy dožíval Ricci a zároveň s ním byl i nový konventuální kaplan František Wilhelm (1757–1822).

de justice, des chevaliers d'honneur, etc. Vienne 1889, s. 289, 292; Ludikar, A. Č.: O řádu, s. 262.

26 KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 2.

27 Ruolo, s. 66.

28 Genealogisches Reichs- und Staats-Handbuch auf das Jahr 1798, völlig umgearbeitet, und nach einem neuen Plane geordnet. Zweiter Theil. Frankfurt am Mayn 1798, s. 186.

29 KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 1, 4.

30 NA, ŘM, inv. č. 142, kniha 8, Výtahy z protokolů provinciální kapituly, 1392–1806, pag. 201, 204.

31 Gspan, Alfonz: Ricci, Janez (1745–1818). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostupné na <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi506423/#slovenski-biografski-leksikon> [cit. 8. 4. 2021].

32 Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, sign. I2475, Waldstein-Wartenberg, Berthold: Kurze Geschichte des Grosspriorates Böhmen. Wien 1984, rukopis, s. 30.

Ten se stal pražským převorem už roku 1807, ale k jeho povýšení na konventuálního kaplana došlo až v roce 1812. Nebyl sice urozeného původu, ale ve své době patřil mezi výrazné osobnosti a jeho aktivity silně překračovaly hranice maltézského řádu.³³ V roce 1822 ho nahradil v úřadu převora František Stocklów (1780–1859), který byl rovněž jmenován konventuálním kaplanem s větším časovým odstupem od svého ustanovení představeným konventu. Stalo se tak až roku 1824.³⁴ U všech ostatních převorů, kterými byli Jan Jareš (1818–1886),³⁵ Josef Slanský (1825–1889),³⁶ Ferdinand Warter (1829–1903),³⁷ Josef Hamršmíd (1859–1939),³⁸ František Bobe (1902–1947)³⁹ a Antonín Voráček (1889–1978),⁴⁰ proběhlo povýšení na konventuální kaplany nedlouho po potvrzení v úřadu. V této době představoval konventuální kaplan již jen pouhou připomínku na vyšší hodnost řádových kněží, kteří dříve působili v konventu na Maltě.⁴¹

Pražští převorové jako jediní konventuální kaplani v Českém velkopřevorství se zároveň stávali i komtury duchovních komend. František Wilhelm získal nejprve v roce 1812 komendy Ebenfurth a Hailenstein. Komendu Maria Pulst k nim připojil až v roce 1820.⁴² Jeho nástupci byli již vždy komtury všech tří komend zároveň. Důchod z nich byl však, jak uvedl sám převor Hamršmíd koncem 19. století, nepatrný.⁴³

Třetí a poslední etapa vývoje konventuálních kaplanů trvala od 20. let 20. století do roku 1950 a byla ve znamení dalšího uvolnění pravidel. Konventuálním kaplanem se nově mohl výjimečně stát i důležitý člen konventu, který nejen že již nebyl urozený, ale také nebyl převorem. Prvním takovým byl roku 1926 Jan West-

33 Millauer, Maximilian Xaver: Životopisowé w přjtomném stoletj zemřelých spoluauďů theologic-ké fakulty na c. k. Karlo-Ferdinandské Univerzitě Pražské. Časopis katolického duchovenstva 20, 1839, č. 3, s. 589–591; KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 17.

34 NA, ŘM, inv. č. 640, kart. 328, Personalia členů pražského konventu, 19. stol., Wilhelm. KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes questris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 25.

35 Parte Jana Jareše. Čech 16, 1886, č. 291 (20. 12.), s. [4].

36 Parte Josefa Slanského. Čech 21, 1889, č. 205 (7. 9.), s. [6].

37 Nekrolog Ferdinanda Wartera. Plzeňské list 39, 1903, č. 259 (14. 11.), s. 4.

38 Biografický slovník českých zemí 21, H–Ham. Praha 2018, s. 154–155.

39 Biografický slovník českých zemí 5. Bi–Bog. Praha 2006, s. 573.

40 Fibich, Ondřej: Poslední převor strakonický, Frá Antonín Voráček. Zpravodaj Českého velkopřevorství Suverénního řádu maltézských rytířů 2008, č. 23, s. 5–7.

41 Hamršmíd, J.: Johannité, s. 586.

42 KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 17.

43 Hamršmíd, J.: Johannité, s. 586.

fal (1866–1927), který zastával významnou řádovou funkci receptorátního rady.⁴⁴ V následujícím roce se konventuálním kaplanem stal také podpřevor konventu a novicmistr Ludvík Vachek (1868–1934).⁴⁵ Je zajímavé, že od českých pramenů se liší celořádové seznamy členů, ve kterých je Vachek vedený jako čestný konventuální kaplan.⁴⁶ Též František Bobe, který byl roku 1937 apoštolským vizitátorem Hilarinem Felderem (1867–1951) ustanoven vikářem kněžské větve řádu Českého velkopřevorství,⁴⁷ byl na červnovém zasedání řádové rady v Římě v roce 1938 jmenován konventuálním kaplanem.⁴⁸ Dokonce dle otištěného parte měl být konventuálním kaplanem i farář ve Fürstenfeldu Josef Fröschl (1898–1946), byť v katalogu kléru zachycujícím stav k roku 1944 je veden ještě jako kaplan z poslušnosti.⁴⁹ Nakonec však okolnosti, kterým bude věnována pozornost níže, vedly k tomu, že někdy mezi lety 1949 a 1969 byli všichni zbylí kaplani z poslušnosti „bývalého“ Českého velkopřevorství povýšeni na konventuální kaplany.⁵⁰

Během 20. let 20. století došlo k uvolnění dosavadních zažitých pravidel. Kromě drobného rozšíření počtu regulérních konventuálních kaplanů byl zaveden nový způsob oceňování kaplanů z poslušnosti, který neměl do té doby obdoby. Zasloužili členové konventu začali být totiž prostřednictvím buly velmistra jmenování čestnými konventuálními kaplany. Jednalo se o prestižní záležitost, jelikož takto ocenění mohli nejen nosit řádový zlatý kříž kolem krku, ale také se oblékat stejně jako konventuální kaplani. Zpočátku bylo toto vyznamenání spojováno buď s osmdesátými narozeninami, nebo s dosažením 50 let od vysvěcení na kněze. První dva takto ocenění byli už v roce 1922. Již v roce 1927 se věková hranice snížila na 70 plus a s postupem času dále klesala. Poslednímu vyznamenanému, kterým byl v roce 1938 Antonín Voráček, bylo dokonce pouhých 49 let. Celkem se v letech 1922 až 1938 stalo čestným konventuálním kaplanem 16 řádových kněží.⁵¹

44 NA, ŘM, Nezpracované dodatky, Matrika kněží kostela Panny Marie pod řetězem, 1709–1938, pag. 148–149.

45 Rangliste und Personalstatus des Souveränen Malteser-Ritter-Ordens im Grosspriorate von Böhmen und Österreich nach dem Stande vom 1. Juli 1927. [S.l. 1927], s. 12; Od Pražského Jezulátka 1, 1935, č. 1, s. 32.

46 Ruolo generale del Sov. mil. ordine di s. Giovanni di Gerusalemme detto di Malta (ottobre 1928). [S.l. 1928], s. 17; Il Sovrano militare ordine Gerosolimitano di Malta. La storia – l'organizzazione – le opere unitarie – il ruolo generale dei cavalieri. Roma 1932, s. 243.

47 Od Pražského Jezulátka 3, 1937, č. 2, s. 67.

48 Od Pražského Jezulátka 3, 1938, č. 4, s. 129.

49 Neue Zeit. Organ der Sozialistischen Partei Steiermarks 2, 1946, č. 133 (15. 6.), s. 4; Handbuch des Erzbistums Prag für das Jahr 1945. Prag [1944], s. 84.

50 Waldstein-Wartenberg, Berthold: Rechtsgeschichte des Malteserordens. Wien 1969, s. 215, 311.

51 NA, ŘM, Nezpracované dodatky, Matrika kněží kostela Panny Marie pod řetězem, 1709–1938, pag. 100–101; Rangliste und Personalstatus des Souveränen Malteser-Ritter-Ordens im Grosspriorate

Kaplani z poslušnosti

Druhou a početně rozsáhlejší část kněžské větve tvořili kaplani z poslušnosti (latinsky *capellani obedientiae*, italsky *cappellani d'obbedienza*, německy *Obödienzkapläne*). Ani u této skupiny nepanovala v českých textech druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století jednotnost v pojmenování. Objevuje se rovněž označení kaplani poslušnosti či kaplani z poslušenství.⁵² Dříve hojný počet těchto kaplanů v českém převorství postupně klesal v souvislosti se zanikáním kněžských konventů v důsledku husitských válek a následné reformace. Situace zašla tak daleko, že na počátku 18. století byl už jenom jeden kaplan z poslušnosti, kterým byl titulární pražský převor. Ten zároveň působil jako farář u Panny Marie pod řetězem. Roku 1709 složil světský kněz a dosavadní farář František Taufer slavné sliby, a stal se tak zároveň i novým převorem. Právě jemu se podařilo v první polovině 30. let 18. století obnovit činnost pražského maltézského konventu. Nejprve nechal vystavět novou budovu a posléze začal nabírat nové členy, čímž se mu podařilo zvrátit dlouhodobý trend vymírání této části kněžské větve maltézského řádu.⁵³ Primární úkol kaplanů z poslušnosti představovalo zajištění duchovní správy na řádových farách. Z tohoto důvodu nebyl dům v Praze klášterem, ale jednalo se jednak o alumnát určený ke vzdělávání noviců a kleriků, jednak o útulek pro přestárlé řádové kněze.⁵⁴

Budoucí kaplan z poslušnosti nemusel na rozdíl od konventuálních kaplanů v 18. století dokazovat šlechtický původ. Kandidát se písemně obrátil s žádostí o přijetí do maltézského řádu na převora konventu. K ní přikládal několik dokladů. Jednalo se o křestní list, kterým prokazoval katolické vyznání, manželský původ a početné rodiče, vysvědčení o nejlepších mravech, osvědčení o zdravotní způsobilosti a vysvědčení dokládající ukončení předepsaného studia. Zmíněné dokumenty posuzoval převor spolu s domácí kapitulou složenou z profesů pobývajících v pražském konventu. Pokud byly splněny podmínky, byl kandidát přijat a ošacen.

---

von Böhmen und Österreich nach dem Stande vom 1. Juli 1927. [S.l. 1927], s. 16–17; Rangliste und Personalstatus des Souveränen Malteser-Ritter-Ordens im Grosspriorate von Böhmen und Österreich nach dem Stande vom 1. November 1929. [S.l. 1929], s. 18; Rangliste und Personalstatus des Souveränen Malteser-Ritter-Ordens im Grosspriorate von Böhmen und Österreich nach dem Stande vom 28. Februar 1937. [S.l. 1937], s. 47–48; Od Pražského Jezulátka 3, 1938, č. 4, s. 130.

52 Označení kaplani z poslušnosti použil např. převor Hamrsmíd, J.: *Johannité*, s. 586. Spojení bez předložky se objevuje v nedatovaném konventním tisku snad z 20. či 30. let 20. století: *Skládání slavných slibů v posv. rytíř. řádě sv. Jana Jerusalemského*. [Praha s.a.], s. 1, 2 (NA, ŘM, inv. č. 45, kart. 17, *Knihy obřadů a ceremoniáře*). Poslední zmíněnou variantu uvádí Ludikar, A. Č.: *O řádu*, s. 293.

53 Trnka, P.: *Pražský konvent*, s. 75–76.

54 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 226, *Sichrovský, Antonín: Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerusalemiani omnem clerum hujus Ordinis obligantia...*, 1853, pag. 2; *Hamrsmíd, J.: Johannité*, s. 588.

Vlastní přijetí bylo bezplatné, což představovalo další rozdíl od konventuálních kaplanů. Z kandidáta se stal novic, který měl projít rokem noviciátu pod vedením novicmistra, na jehož konci skládal zkoušku.⁵⁵ Věk kandidátů býval většinou mezi 19 až 25 lety. Spíše výjimečně se jednalo o osoby starší 30 let, které již získaly kněžské svěcení. Po absolvování noviciátu se novic stal klerikem a zahájil studium na kněze. Slavné sliby se nejčastěji skládaly již po roce od vstoupení do řádu, ale např. Jan Montag (1755–1785) tak učinil až po více jak pěti letech.⁵⁶ Doba, která uběhla, než získali klerici kněžské svěcení, byla až do poloviny 19. století poměrně individuální. K výrazné změně v životě kleriků došlo na základě ustanovení papeže Pia IX. z 27. července 1854. Byly zavedeny jednoduché sliby skládané během tří let po skončení noviciátu.⁵⁷ Teprve poté mohlo dojít na slavné sliby. Od druhé poloviny 19. století se také ustálila doba studia, která nejčastěji obnášela osm semestrů na teologické fakultě. Vysvěcením na kněze se z klerika stal řádový kněz.

Kaplan z poslušnosti mohl po složení slavných slibů a vysvěcení na kněze zůstat v konventu a zapojit se do jeho správy. Tu zajišťovalo několik úředníků: podpřevor, novicmistr, sekretář, správce kuchyně, správce sklepa, archivář, knihovník, provizor domu a inspektor kostela. Spíše ale byli mladí kněží ihned využiti v duchovní správě. I zde stejně jako u rytířů hrálo důležitou roli právo ancienity. To znamená, že fary a benefícia byly udělovány podle „služebního stáří“, které se počítalo od přijetí do řádu a od složení slavných slibů.⁵⁸ Nejprve působili řádoví duchovní několik let jako kaplani na různých místech, než mohli spravovat vlastní farnost. Po celou dobu postupovali na výnosnější obrocí.⁵⁹ Postupně se vytvářela síť řádových far, na kterých působili maltézští kněží. Při obnovení konventu se jednalo pouze o konventní a farní kostel Panny Marie pod řetězem. Již koncem 30. let 18. století k němu přibýly kostely v Pičíně u Příbrami, Horažďovicích, Radobyčcích, Radomyšli, Strakonících, Horní Libchavě a Skalici u České Lípy, jejichž faráři vstoupili do řádu.⁶⁰ Od poloviny 18. století dostali členové konventu do správy také zámeckou kapli ve Varvažově, kde setrvali až do

55 KNA, *Knih.Malt.*, sing. R 226, Sichrovský, Antonín: *Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani omnem clerum hujus Ordinis obligantia...*, 1853, pag. 10 (cap. 14.1 a 14.2); NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: *Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten*, 1875–1879, pag. 138–139.

56 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 99, *Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur*, 1709–1861, pag. 16.

57 Tamtéž, pag. 60.

58 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 226, Sichrovský, Antonín: *Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani omnem clerum hujus Ordinis obligantia...*, 1853, pag. 9 (cap. 12.8).

59 Ludikar, A. Č.: *O řádu*, s. 296.

60 Trnka, P.: *Pražský konvent*, s. 76.

roku 1852, a poutní místo s kaplí v Podsrpu, ze které se stal v roce 1786 farní kostel.⁶¹ V roce 1751 pronikl řád i do vídeňské arcidiecéze díky Františku Blažkovi (1728–1795), který byl nejprve kaplanem farního kostela v Mailbergu, který již od roku 1752 sám spravoval. Roku 1779 přešel do Rabensburgu, kde poté nadále působili s menšími přerušeními i další řádoví kněží.⁶² V roce 1756 se z filiálního kostela ve Volfarticích v rámci hornolibchavské farnosti stal farní kostel, jehož novým farářem byl rovněž maltézský kněz. V roce 1784 došlo k velmi důležité změně, když bylo sídlo pražské farnosti přeneseno od konventního kostela Panny Marie pod řetězem k známému kostelu Panny Marie Vítězné. K dalšímu výraznému rozšíření sítě farností pod přímou správou pražského konventu došlo mezi léty 1820 až 1839. Nově přibýly rakouské farní kostely Walkenstein a Spital v diecézi St. Pölten, Maria Pulst v diecézi Gurk, opět Mailberg a Großharras ve vídeňské arcidiecézi a Fürstenfeld v diecézi Seckau. Jako poslední rozšířily zmíněnou skupinu farních kostelů roku 1861 Altenmarkt v diecézi Seckau a roku 1880 původně filiální kostel hornolibchavské farnosti ve Slunečné, čímž byla dotvořena síť devatenácti řádových farních kostelů spravovaných maltézskými duchovními.⁶³ Kromě toho dodával pražský konvent k mnohým z nich i kaplany. V případě Panny Marie Vítězné, Strakonice a Horažďovic se většinou jednalo o dva, ba v některých letech dokonce o tři kaplany zároveň.⁶⁴

Kaplani z poslušnosti se výrazně uplatnili také jako učitelé náboženství na farních školách či školách v okolí farních kostelů a budovy konventu. Z prestižnějších míst, které od konce 18. století dlouhodobě obsazovali, lze uvést například místo katechety dívčí normální školy v Praze.⁶⁵

Kaplani z poslušnosti žili na rozdíl od konventuálních kaplanů buď v budově konventu, nebo na jednotlivých farách. Podřízeni byli kostelnímu převorovi,⁶⁶ který byl zároveň generálním vikářem v duchovních záležitostech s působností pro

---

61 KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 7, 8, 34.

62 Tamtéž, pag. 8; Vídeňská arcidiecéze, farnost Mailberg, sign. 01,2,3-01, tripartitní matrika 1657–1762, fol. 156v–157r. Dostupné na <https://data.matricula-online.eu/de/oesterreich/wien/mailberg/01%252C2%252C3-01/?pg=316> [cit. 16. 5. 2021].

63 Trnka, P.: Pražský konvent, s. 77–78.

64 Např. Catalogus Universi Cleri Archidioeceseani Pragensis in gloria animarum existentis... Anno MDCCCXVII. Vetero-Pragae [1816], s. 43; Catalogus universi cleri episcopalis dioeceseos Bohemo-Budvicensis in cura animarum existens... pro anno Christi MDCCCXXXIII. Bohemo-Budvicii [1822], č. místa 353; Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Regularis Episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis... Anno MDCCCXXXIII. Bohemo-Budvicii [1832], sl. 15–16.

65 KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 19, 39.

66 Ludikar, A. Č.: O řádu, s. 293.

České velkopřevorství zastupujícím generálního kostelního převora.⁶⁷ Pražský převor také prezentoval velkopřevoru členy konventu k řádovým beneficiím.⁶⁸ Volen byl všemi kněžími Českého velkopřevorství, kteří mezi sebou vybrali dva kandidáty, z nichž následně jednoho potvrdil velkopřevor do této funkce.⁶⁹ Zástupce převora byl podpřevor, kterého si rovněž volil veškerý klérus řádu.⁷⁰

Počet kaplanů z poslušnosti v Českém velkopřevorství se po obnovení pražského konventu začal pozvolna navyšovat. Již během 50. let 18. století bylo členů konventu včetně noviců a kleriků kolem 30. Tento stav setrval až do 20. let 19. století, kdy došlo k opětovnému nárůstu na 35 až 40 osob, což bylo podmínkou pro zajištění správy zmíněných rakouských farních kostelů. Svého personálního maxima dosáhl pražský konvent v období od první poloviny 80. let 19. století až do první poloviny druhé dekády 20. století, kdy měl více jak 40 členů.⁷¹

Nejpozději od počátku 20. století se pražský konvent nacházel v hluboké vnitřní krizi, jejíž projevy pronikaly i do dobového tisku.⁷² K úpadku kázně a morálky některých duchovních se navíc během první světové války a na počátku první republiky připojily i výrazné finanční problémy konventu. Za této situace došlo ke dvěma jevům, které neměly od 30. let 18. století obdoby. Maltézský řád opouštěli kněží se slavnými sliby a kromě toho v letech 1916 až 1926 nebyli do konventu přijati žádní novicové!⁷³ Tento nepříznivý vývoj vedl přirozeně k redukování počtu řádových duchovních v Českém a rakouském velkopřevorství a s tím souvisejícímu postupnému rezignování na přímou správu velké části řádových farních kostelů během 20. a 30. let 20. století. Nábor dorostu se sice v roce 1927 podařilo obnovit, avšak vnitřní problémy konventu přetrvávaly. O vážnosti situace svědčí fakt, že v reakci na neutěšené poměry zakázal papežský vizitátor Hilarin Felder v roce 1934 přijímat do konventu nové členy. Tento krok měl pro kaplany z posluš-

67 NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: *Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten, 1875–1879*, pag. 140.

68 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 226, Sichrovský, Antonín: *Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani omnem clerum hujus Ordinis obligantia...*, 1853, pag. 8 (cap. 12.5).

69 *Codice*, s. 273 (Tit. XIV, St. 62).

70 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 226, Sichrovský, Antonín: *Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani omnem clerum hujus Ordinis obligantia...*, 1853, pag. 8 (cap. 12.6).

71 Trnka, P.: *Pražský konvent*, s. 77.

72 Např. Kaplan chtěl otrávit faráře. *Lidové noviny* 11, 1903, č. 60 (14. 3.), s. 4; Jak žijí kněží v klášteře Maltézském. *České slovo* 86, 1909, č. 36 (16. 4.), s. 5.

73 Například v letech 1919 a 1920 odešli Vladimír Hommer (naroz. 1892), Antonín Kačaba (naroz. 1875), František Domek (naroz. 1889) a Antonín Hájek (naroz. 1882). – KNA, *fond Knihovna Frà Horkého*, sign. J 240/52, *Rangs-Liste und Personal-Status des souveränen Malteser-Ritter-Ordens im Groszpriorate von Böhmen und Österreich nach dem Stande vom 1. Mai 1918*, Wien [1918], s. 18–20 (obsahuje rukopisné doplňky).

nosti, resp. celou kněžskou větev Českého a rakouského velkopřevorství fatální důsledky. Bez nadsázky se dá říct, že byli odsouzeni k vymření.⁷⁴ Další ránu představovala pro kaplany z poslušnosti nová řádová statuta vydaná v roce 1936, která s nimi na rozdíl od konventuálních kaplanů již vůbec nepočítala.⁷⁵ Nový vikář kněžské větve velkopřevorství František Bobe zamýšlel v roce 1937 řešit tíživou situaci konventu zřízením noviciátu v komendě řádu německých rytířů v jiho-tyrolské Laně, k čemuž však nakonec nedošlo.⁷⁶ Navíc se v druhé polovině 30. let a ve 40. letech 20. století zhoršovaly vzájemné vztahy mezi některými řádovými duchovními.⁷⁷ Kněžskou větev řádu hluboce poznamenalo období německé okupace spojené jak s kolaborací, tak i perzekucí některých členů konventu. Kromě toho byl v roce 1942 řádovým kněžím zabrán majetek včetně budovy konventu, do které se již nevrátili. Novým sídlem se stala fara u Panny Marie Vítězné. Navzdory snahám se ani v poválečném období nepodařilo znovu otevřít noviciát a konvent se stále zmenšoval.⁷⁸ V roce 1948 ho tvořilo již jen sedm kaplanů z poslušnosti, z nichž tři byli čestnými konventuálními kaplany. Působili ve farní správě v Praze u Panny Marie Vítězné, Strakonících, Horažďovicích, Radomyšli, Fürstenfeldu a Jirnech.⁷⁹ Komunistický režim však v roce 1950 maltézský řád v Československu zrušil a jeho majetek byl opět zabrán. Kromě toho byli dva členové skomírajícího konventu po vykonstruovaných procesech uvězněni. Jako exemplární příklad posloužil nejprve nejmladší kaplan z poslušnosti Vladimír Pícha (1913–1980) a po nějaké době i samotný převor Antonín Voráček.⁸⁰ Ostatní řádoví kněží mohli zůstat na svých místech. Definitivní konec kaplanů z poslušnosti znamenal povýšení posledních zbylých zástupců této části kněžské větve na konventuální kaplany někdy mezi léty 1949 až 1969, jak bylo již zmíněno výše. Během existence pražského konventu z něho vzešlo 194 kaplanů z poslušnosti, z nichž se valná většina uplatnila ve farní správě.⁸¹

74 Trnka, P.: Pražský konvent, s. 78–79.

75 Costituzioni del Sovrano militare ordine Gerosolimitano di Malta conformate al Codice di diritto canonico. In Roma 1936, s. 4, 13–14.

76 Pořízka, Jiří: Maltézští rytíři v Čechách a na Moravě 1870–1998. Český velkopřevorství řádu maltézských rytířů a jeho představitelé. Olomouc 2002, s. 101.

77 Tamtéž, s. 90, 92, 96, 107 a 109.

78 Trnka, P.: Pražský konvent, s. 79–81.

79 Catalogus cleri archidioeceseos Pragensis anno Domini MCMXLVIII. Pragae [1948], s. 264.

80 Makarius, Roman: K nedožitým devadesátinám spolubratra Frà Vladimíra Píchy O.Melit. Zpravodaj Českého velkopřevorství Suverenního řádu maltézských rytířů 2004, č. 13, s. 6–9; Trnka, P.: Pražský konvent, s. 81–82.

81 Představu o množství profesních duchovních umožňuje např. stará matrika konventu (KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861) společně s tištěnými soupisy členů Českého velkopře-

Oděvy řádových duchovních

Předpokladem pro orientaci v problematice oděvů kněžské větve maltéžského řádu je znalost řádových předpisů. Základní informace poskytují celořádová pravidla,⁸² která je třeba dále doplnit normativními prameny určenými pražskému konventu. Jedná se o dvě kompilace vytvořené jeho členy. Podpřevor a novicmistr Antonín Sichrovský (1784–1863) sepsal v roce 1853 latinská statuta konventu,⁸³ v nichž sedmá kapitola pojednává o oděvu kaplanů z poslušnosti.⁸⁴ Zhruba ve druhé polovině 70. let 19. století vypracoval Ferdinand Warter, který zastával rovněž úřady podpřevora a novicmistra, pomůcku pro novice k řádovým dějinám a statutům v němčině. Obzvláště kapitola o řádových duchovních je důležitá pro tento příspěvek. Učebnice byla postupně dopisována a doplňována.⁸⁵ Poznátky z těchto pramenů je však třeba komparovat s ikonografickými materiály. Vynikající zdroj v tomto ohledu představuje obrazová sbírka Českého velkopřevorství. Nalézá se v ní celá řada portrétů jak převorů, tak kaplanů z poslušnosti působících ve farní správě. Výhodou obrazů oproti fotografiím je barevnost. Barvy hrály totiž v řádových oděvech důležitou roli. K dispozici je i množství fotografií pocházejících zejména z přelomu 19. a 20. století.⁸⁶ Dominují portrétní fotografie, přičemž skupinové fotografie členů konventu jsou velice vzácné.

Řádový oděv duchovních se měnil podle postavení nositele. Přirozeně se od sebe lišil šat konventuálních kaplanů a kaplanů z poslušnosti. Jiný oděv však měli i klerikové a novici. Podoba šatu se také odvíjela podle toho, při jaké příležitosti se nosil. Cíleně zde bude ponechán stranou liturgický oděv, který v zásadě nebyl řádovou záležitostí. Při kázáních, v chóru, při procesích a dalších slavnostech nosili řádoví kněží chórový oděv. V něm bývali převorové nejčastěji portrétováni. V 18. století se i běžní členové konventu nechávali zvěčnit v tomto druhu oděvu.

---

vorství (Status personalis sacri ac equestris ordinis Joannitarum seu Melitensium in Magno prioratu Bohemiae pro anno 1860, Pragae 1860 a Rangs-Liste und Personal-Status des hohen souverainen Johanniter-Ordens im Grosspriorate von Böhmen... Wien 1866–1918, 1927, 1929 a 1937, jehož název se nepatrně změnil).

82 Např. *Le insegne e le uniformi del Sovrano militare ordine di s. Giovanni di Gerusalemme detto di Malta*. Roma 1929, s. 26.

83 KNA, *Knih.Malt.*, sign. R 99, *Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861*, pag. 30.

84 KNA, *Knih.Malt.*, R 226, *Sichrovský, Antonín: Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani omnem clerum hujus Ordinis obligantia...*, 1853, pag. 6.

85 Dochovalo se několik exemplářů, z nichž nejstarší se nalézá v NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: *Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten, 1875–1879*, pag. 133–139.

86 Nejvíce fotografií je soustředěno v NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328, *Fotografie členů pražského konventu, 19.–20. stol.*

Na fotografiích či na mladších obrazech je možné se také setkat s každodenním řádovým oděvem. Od druhé poloviny 19. století se na ikonografických pramenech může objevit i civilní oblečení.

Novicové běžně nosili černou kleriku s kolárkem přepásanou širokým látkovým pásem (*cingulum*). Součástí jejich oděvu byl rovněž pláštík přes ramena sahající až k pasu, vpředu doplněný řadou knoflíků, který se latinsky označoval jako *iugum*.⁸⁷ Od expozitoria či od mozety ho lze snadno rozeznat pomocí širokého límce (obr. 1). Klerikové na rozdíl od noviců již neměli pás, ani pláštík. Jak novicové, tak klerikové nesměli nosit na svém oděvu bílý osmihrotý kříž. Dochovala se jedinečná fotografie, na které jsou zachyceni všichni tehdejší klerici a novicové pražského konventu (obr. 3). Snímek byl pořízen ve velkopřevorské zahradě patrně u příležitosti přijetí Josefa Kohouta (narozen 1893) a Antonína France (narozen 1879) do noviciátu 3. října 1913.⁸⁸ Ti na fotografii stojí v první řadě po stranách. Kromě nich je tam zvěčněno ještě šest kleriků. Součástí chórového oděvu obou zmíněných skupin byla vedle kleriky i rocheta, jak je vidět na fotografii z počátku srpna 1931 pořízené v jídelně převora u příležitosti návštěvy konventu velmistrem Ludovicem Chigi Albanim (1866–1951) a velkopřevorem Karlem von Ludwigstorff (1880–1955). Ve druhé a třetí řadě je zachyceno pět kleriků a jeden novic (obr. 2).⁸⁹ Novicové, stejně jako klerikové se neobjevují v obrazových pramenech příliš často. Jedná se výhradně o fotografie od konce 19. století.

Po složení slavných slibů se z kleriků stávali kaplani z poslušnosti a jejich oděv doznal změn. Řádoví duchovní nosili oblečení obvyklé pro světské kněze: černou kleriku s kolárkem, který míval v 18. století dva jazýčky. Jako profesní členové řádu byli povinni nosit na levé straně hrudi menší bílý osmihrotý kříž, který býval původně plátěný.⁹⁰ Na obraze pocházejícím ze Strakonice z druhé poloviny 18. století je ojedinele vymalován neidentifikovaný kaplan z poslušnosti v každodenním řádovém oděvu (obr. 4). Když se maltézští duchovní pohybovali venku, oblékali si ještě dlouhý klerikální plášť černé barvy s větším bílým osmihrotým křížem z plátna na levém rameni, který se uvazoval šňůrou kolem krku a vpředu byl otevřený.⁹¹ Na hlavě mohli mít černý klobouk se širokou krempou (obr. 5),

---

87 KNA, Knih.Malt., sign. R 226, Sichrovský, Antonín: Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani omnem clerum hujus Ordinis obligantia..., 1853, pag. 6 (cap. 7.9).

88 Rangs-Liste und Personal-Status des Souveränen Malteser-Ritter-Ordens im Groszpriorate von Böhmen und Österreichs nach dem Stande vom 1. Mai 1914. Wien [1914], s. 21–22.

89 Catalogus cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini MCMXXXII. Pragae [1931], s. 319.

90 KNA, Knih.Malt., sign. R 226, Sichrovský, Antonín: Statuta sacri equestris Ordinis S. Joannis Jerosolymitani omnem clerum hujus Ordinis obligantia..., 1853, pag. 6 (cap. 7.1 a 7.8).

91 Tamtéž, pag. 6 (cap. 7.2).

což však není podloženo ikonografickými prameny z českého prostředí (obr. 6). V mladší době bývalo zvykem nechat se po složení slavných slibů vyfotografovat v profesním oděvu, který býval stejný jako u rytířů,⁹² tak, aby byly vidět následující symboly: profesní kříž, velký kříž a hlavně zvláštní pás přes levé předloktí (tzv. *cingulum militiae*). Bohužel se však tyto fotografie dochovaly velmi vzácně (obr. 7). Zmíněný pás se jinak na vyobrazeních řádových duchovních neobjevuje. Z října 1926 pochází cenná fotografie pořízená při udělení řádu sv. Savy velkopřevoru Rudolfovi von Hardegg (1851–1939) a pražskému převoru Josefu Hamršmídovi na velvyslanectví Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Této události se zúčastnili také všichni členové konventu pobývajících v Praze (obr. 8). Kromě kleriky a příslušných dekorací, o kterých bude pojednáno níže, mohli mít někteří duchovní i další prvky oděvu. Bylo tomu tak v případě, že dotyčné vyznamenal ordinář právem užívat buď tzv. expozitorium (*expositorium canicale*), nebo synodálie. V prvním případě se jednalo o krátký límec, který byl vpředu otevřený. Na snímku ho mají čestní konventuální kaplani Josef Rathauský (1842–1929),⁹³ farář u Panny Marie Vítězné (stojící třetí zleva), a Antonín Götz (1845–1941, sedící první zprava).⁹⁴ Na expozitoriu mohl být umístěn profesní kříž, či případně čestný řádový zlatý kříž. Od mozety je ho možné odlišit pomocí absence většího kříže, kratší délky a tím, že nebylo vpředu uzavřené. Druhé ocenění představují parukávy v délce od ramenou k loktům uzavřené řadou knoflíků. Na fotografii je mají převor Josef Hamršmíd a již zmiňovaný Antonín Götz (oba sedící na kraji vpravo).

Základ chórového oděvu kaplanů z poslušnosti tvořila klerika. Přes ní se oblékala rocheta s krajkami. Ramena zakrýval černý pláštík s malou kapucí, zvaný mozeta, a vybavený vpředu řadou knoflíků. Na levé straně mozety se nacházel plátěný větší bílý osmihrotý kříž, který byl však menší než ten na klerikálním plášti.⁹⁵ Za pokrývku hlavy sloužil černý biret. V 18. století se mozeta zapínala pouze u krku (obr. 9). Od 19. století bývala již striktně zapínána na všechny knoflíčky (obr. 10). Tři kaplani z poslušnosti oblečení v popsáném chórovém oděvu jsou také zachyceni na již zmiňované skupinové fotografii z roku 1931. Všichni stojí ve druhé řadě: první zleva, druhý a třetí zprava (obr. 2).

Pokud se v pozdější době maltézští kněží pohybovali v civilním oblečení, mívali kolárek a na levé straně saka malý odznak ve tvaru osmihrotého kříže, tedy

92 NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten, 1875–1879, pag. 137.

93 Zpráva o úmrtí Josefa Rathauského. Čech 54, 1929, č. 140 (19. 6.), s. 2.

94 Fotografie náhrobku členů konventu. Zpravodaj Českého velkopřevorství Suverénního řádu maltézských rytířů 2007, č. 21, přední příděstí.

95 NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten, 1875–1879, pag. 134, 137.

profesní kříž (obr. 11). V první polovině 20. století mohli nosit místo malého kříže rozetu, tj. kruhový odznak s bílým maltézským křížem na černém pozadí, který se připínal na levou klopu saka (obr. 12).

Běžným řádovým oděvem se konventuální kaplani nemuseli od kaplanů z poslušnosti odlišovat, jak dosvědčuje například portrét převora Jana Jareše namalovaný v rozmezí let 1872 až 1886, na kterém má čistě černou kleriku s profesním křížem, expozitorium a synodálie. Dostačujícím identifikátorem jeho postavení je kříž konventuálního kaplana kolem krku. Nad ním má ještě zavěšený kříž komtura řádu Františka Josefa (obr. 13). Především v mladší době se však preferovalo nošení černé kleriky s červenými knoflíkovými dírkami, červenými knoflíky a červeným lemováním.⁹⁶ Klerika mohla být ještě doplněna černým pláštěm s červeným lemováním a červenou vázací šňůrou ukončenou červeným štrápcem na každém konci či černým dvojrohým kloboukem se zlatými štrápci (obr. 14).

Na základě breve papeže Klementa XI. (1649–1721) z 30. května 1704 mohli konventuální kaplani se slavnými sliby nosit rochetu a fialovou mozetu. K chórovému oděvu konventuálních kaplanů patřil ještě fialový biret.⁹⁷ Mozeta měla červené knoflíkové dírky a červené knoflíky (obr. 15).⁹⁸ Nadto dovolil papež Benedikt XIV. (1675–1758) konventuálním kaplanům na žádost velmistra Manuela Pinto (1681–1773) brevem z 26. září 1747 užívat velkou kapu červené barvy s hermelinovou kožešinou po způsobu kanovníků.⁹⁹ Rovněž i na velké kapě byl umístěn větší bílý osmihrotý kříž (obr. 16). U vyobrazení pozdějších převorů se již tato část oděvu neobjevuje.

Čestní konventuální kaplani byli oprávněni se oblékat stejně jako regulérní konventuální kaplani, a na fotografiích od 20. let 20. století proto není možné tyto dvě skupiny od sebe odlišit pouze na základě oděvu a nákrční dekorace. To neplatí jen v případě převora, kterého je možné identifikovat podle zlatého převorského kříže. Například na skupinové fotografii z roku 1931 jsou zachyceni jak dva konventuální kaplani: převor Josef Hamršmid (sedící druhý zprava) a podpřevor Ludvík Vachek (stojící první zprava), tak i dva čestní konventuální kaplani: senior konventu Antonín Götz (sedící první zprava) a pravděpodobně František Jung (1853–1933, sedící první zleva), který působil jako farář u Panny Marie Vítězné (obr. 2).¹⁰⁰

---

96 Le insegne, s. 26.

97 NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten, 1875–1879, pag. 137–138.

98 Le insegne, s. 26.

99 NA, ŘM, inv. č. 15, kart. 42, Warter, Ferdinand: Geschichtlicher Traktat über den Orden des heil. Johannes von Jerusalem, dessen Regel und Statuten, 1875–1879, pag. 138.

100 Rangliste und Personalstatus des Souveränen Malteser-Ritter-Ordens im Grosspriorate von

Insignie řádových duchovních

Již v 18. století představoval nejdobnější řádovou insignii tzv. zlatý kříž (*crux aurea*), který se nosil zavěšený na stuze kolem krku. Zpočátku nebyla jeho podoba zcela jednotná a lišila se v detailech provedení. Býval ze zlata ve tvaru bíle smaltovaného osmihrotého kříže s ozdobnými prvky mezi jeho rameny a většinou ho převyšovala koruna (obr. 16). Barva stuhy nebyla zpočátku patrně daná. Kaplani z poslušnosti nosili, pokud jim to velmistr, či případně jeho místodržící, dovolil, stejný zlatý kříž jako konventuální kaplani. To se ale nestávalo příliš často. Například z období let 1732 až 1850 je takových vyznamenání doloženo pouze jedenáct.¹⁰¹ Nejpozději koncem 18. století se ustálila podoba této nákrční dekorace. Jednalo se tedy o bíle smaltovaný maltézský kříž převýšený korunou. V Českém velkopřevorství se nacházeli mezi rameny kříže dvouhlaví orli, zatímco u zbytku řádu to byly lilie.¹⁰² Již byla také stanovena barva stuhy. Vyznamenaným kaplanům z poslušnosti byla vyhrazena černá (obr. 17) a konventuálním kaplanům příslušela červená. Ti se kromě toho začali odlišovat ještě dalším prvkem dekorace převyšujícím dosavadní kříž s korunou, který je doložen pouze na jednom obraze zachycujícím převora Františka Stocklöwa v rozmezí let 1824 až 1859 (obr. 18). Snad představoval zbroj podloženou praporci a zbraněmi jako u rytířů, což ale s ohledem na kvalitu daného vyobrazení nelze s jistotou potvrdit. Ke změně této části dekorace došlo v roce 1874 v souvislosti s výstavbou poutního domu s kaplí sv. Jana Křtitele v Jeruzalémě. Členům řádu, kteří finančně přispěli na zmíněný ústav, byl zlatý kříž rozšířen o tzv. distinkci pro Jeruzalém.¹⁰³ Někdy se také používalo označení jeruzalémský odznak.¹⁰⁴ V případě řádových kaplanů se jednalo o zlatý odznak tvořený štítem se stříbrným heraldickým křížem na červeném pozadí podloženým zavázanou zlatou stuhou, jejíž uzel je skryt za štítem. Nákrční dekorace vyznamenaného kaplana z poslušnosti, který získal právo nosit distinkci pro Jeruzalém, se lišila od dekorace konventuálního kaplana pouze barvou stuhy (obr. 19). Zatímco u konventuálních kaplanů se jeruzalémský odznak stal integrální součástí nákrční dekorace, tak u vyznamenaných kaplanů z poslušnosti nikoliv.

Böhmen und Österreich nach dem Stande vom 1. November 1929. [S.l. 1929], s. 15; Zpráva o úmrtí Františka Junga. Čech 58, 1933, č. 47 (25. 11.), s. 5.

- 101 KNA, Knih.Malt., sign. R 99, Liber munera indicans, quibus et ubi Sacerdotes equestris Ordinis Joannitarum fungebantur, 1709–1861, pag. 1, 2, 4, 6, 11, 13, 17, 21, 22, 25, 30.
- 102 Sklenář, Michal – Urban, Tomáš: Odznaky a heraldika maltézského řádu. Ústí nad Orlicí 2016, s. 33.
- 103 Ekert, František: Posvátná místa král. hl. města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého. Svazek I. V Praze 1996, s. 266.
- 104 NA, ŘM, inv. č. 651, kart. 330, Úmrtní a svatební oznámení, 19.–20. stol., Úmrtní oznámení Jana Gally z roku 1891.

Ve druhé polovině 80. let 19. století došlo k výrazné změně v rámci řádových insignií.¹⁰⁵ Kaplani z poslušnosti přestali být oceňováni výsadou nošení zlatého kříže, jaký měli konventuální kaplani. Bylo totiž zavedeno jak pro kaplany z poslušnosti, tak pro konventuální kaplany nové vyznamenání: malý zlatý kříž (*parva crux aurea*) bez trofeje, který měl být zavěšen na levé straně prsou.¹⁰⁶ Zanedlouho byl oficiálně označován jako zlatý záslužný kříž (*crux aurea pro piis meritis*). Jeho průměr čítal 30 mm a zavěšen měl být na hedvábné stuze moaré složené do trojúhelníku o šířce 26 mm (obr. 20). Odlišoval se také tím, že koruna byla oproti kříži menší, než jak tomu bylo u kříže konventuálních kaplanů. Ten měl průměr 41 mm a visel kolem krku na 45 mm široké červené hedvábné moaré stuze.¹⁰⁷ Oba uvedené kříže bylo možné kombinovat, jak je možné vidět u čestného konventuálního kaplana Antonína Götze (sedící první zprava) na skupinové fotografii z roku 1926 (obr. 8). Je nezvyklé, že tentýž člen konventu (opět sedící první zprava) si k chórovému oděvu na skupinové fotografii z roku 1931 jako jediný zavěsil kolem krku na černé široké stuze zlatý záslužný kříž místo zlatého kříže čestného konventuálního kaplana (obr. 2).

Pro úplnost je třeba v rámci insignií řádových duchovních zmínit ještě profesní kříž, o kterém již byla řeč výše. Plátěný kříž na klerice byl postupně během druhé poloviny 19. století nahrazen kovovým. Dle předpisu z roku 1929 se jednalo o osmihrotý zlatý kříž, bíle smaltovaný, který měl průměr 54 mm.¹⁰⁸ Profesní kříže je možné vidět například u většiny členů konventu na skupinové fotografii z roku 1926 (obr. 8).

Nákrční dekorace čestných konventuálních kaplanů se nikterak nelišila od dekorace vlastních konventuálních kaplanů.

Závěr

Za více jak dvoustleté období tvořili jádro kněžské větve Českého velkopřevorství kaplani z poslušnosti. Představovali skupinu řádových členů, kteří byli díky svému zapojení do duchovní správy a výuky náboženství nejvíce v kontaktu s běžnými lidmi, které mohli do jisté míry ovlivňovat a formovat. Postavení a fungování tohoto druhu kaplanů bylo prakticky neměnné. Naproti tomu konventuální kaplani, kterých existovalo v rámci velkopřevorství velmi málo, pro-

---

105 Ruolo generale del Sov. mil. ordine di S. Giovanni di Gerusalemme ovvero di Malta. Roma 1886, s. 113 ještě nový typ zlatého kříže nezná na rozdíl od Ruolo generale del Sov. mil. ordine di S. Giovanni di Gerusalemme ovvero di Malta. Roma 1890, s. 128.

106 NA, ŘM, inv. č. 638, kart. 326, Personalia členů pražského konventu (K–M), 19. stol., Kolenatý, Bula velmistra jmenující Eduarda Kolenatého čestným kaplanem z roku 1888.

107 Le insegne, s. 10.

108 Tamtéž, s. 11.

šli dynamickým vývojem od svébytné funkce až k pouhé nástavbě ke kaplanům z poslušnosti. Zpočátku se v zásadě jednalo o prestižní řádovou pozici pro urozené duchovní, k níž se vázala jen omezená činnost v rámci řádu. Postupem času se ale transformovala na pouhý titul spojený s některými výsadami, který získávali noví pražští převorové, později i někteří významní členové konventu a nakonec všichni zbylí kaplani z poslušnosti. Je pozoruhodné, že nevhodný způsob života části kaplanů z poslušnosti nakonec převážil nad jejich očividným společenským přínosem a takřka přesně po 200 letech od jejich znovuzrození bylo rozhodnuto o jejich pozvolném zániku.

Hlavní rozlišovací prvek obou druhů kaplanů představoval zlatý kříž nošený kolem krku, na který měli nárok jen konventuální kaplani. Z řad kaplanů z poslušnosti ho mohlo nosit jen malé množství vynikajících osob, kterým to dovolil velmistr, či jeho místodržící. Dalším způsob vzájemného rozeznávání představovaly barvy v rámci oděvu. Kaplanům z poslušnosti příslušela černá. Naproti tomu u konventuálních kaplanů se navíc objevovala vedle černé i fialová a červená. Tyto všechny na pohled zjevné rozdíly zcela odstraňovalo udělování titulu čestného konventuálního kaplana zasloužilým členům konventu velmistrem, k čemuž však docházelo až poměrně pozdě.

Struktur und Identifizierung des priesterlichen Zweiges des Großpriorates von Böhmen des Malteserordens in den Jahren 1732–1950

Mitglieder des Malteserordens unter feierlichen Gelübden wurden in zwei Zweige unterteilt: Ritter und Priester. Ordenspriester waren entweder Konventualkapläne oder Obödienzkapläne. Zunächst unterschieden sie sich in Herkunft, Aufnahmeweise, Kleidung, Aussehen und Stellung.

Konventualkapläne durchliefen drei Entwicklungsphasen. Der erste dauerte bis 1812 und die Kandidaten für die Konventualkapläne bewiesen darin ihre aristokratische Herkunft. Sie wurden vom Provinzialkapitel in den Orden aufgenommen und zahlten ein Eintrittsgebühr. Dann mussten sie ein sechsmonatiges Noviziat absolvieren. Ihre Gesamtzahl im Großpriorat von Böhmen schwankte zwischen eins und maximal drei. 1725 waren drei kleine Kommenden den Konventualkaplänen vorbehalten: Ebenfurth in Niederösterreich, Maria Pulst in Kärnten und Haillenstein (heute Polzela) in Steiermark. Um Kommendatoren zu werden, mussten sie jedoch zuvor fünf Jahre in einem Konvent in Malta verbringen. Zwei von diesen Kommenden wurden nach und nach verkauft (1748 Ebenfurth und 1779 Haillenstein). Die Konventualkapläne, die auch Kommendatoren waren, sollten am Provinzialkapitel teilnehmen. Sie konnten auch verschiedene kirchliche Benefizien erhalten. In der zweiten Periode von 1812/1818 bis Anfang der 1920er Jahre gab es im Großpriorat von Böhmen und Österreich nur einen Konventualkaplan, der immer Prior des Prager Konvents war. Seit 1920er Jahren konnte Konventualkaplan auch ein wichtiger Mitglied des Konvents werden. Darüber hinaus wurde verdienten Obödienzkaplänen im Gehorsam der Titel eines Ehrenkonventualkaplans verliehen.

Zu Beginn des 18. Jahrhunderts gab es im Großpriorat von Böhmen einen Obödienzkaplan: der Prager Titularprior und Pfarrer bei St. Maria unter der Kette. Erst in der ersten Hälfte der 1730er Jahre wurde der Prager Konvent der Malteser Priester erneut. Kandidaten für Obödienzkapläne mussten nicht aristokratischer Herkunft sein. Sie wurden von dem Prior und der kleinen Kapitel des Konvents kostenlos angenommen. Nach einem einjährigen Noviziat legten sie feierliche Gelübde ab und bereiteten sich auf das Priestertum vor. 1854 wurden einfache Gelübde eingeleitet. Nach der Priesterweihe arbeiteten die Mitglieder des Konvents meist in der geistlichen Verwaltung. Die Zahl der Ordenspfarrkirchen, die von Malteser Priestern verwaltet wurden, wuchs allmählich bis 1880, als es 19 von ihnen gab. Die Obödienzkapläne lebten entweder im Konventgebäude oder in einzelnen Pfarreien und waren dem Prager Prior unterstellt. An der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert erreichte der Konvent mit über 40 Mitgliedern seine größte Größe. Zu Beginn des 20. Jahrhunderts befand sich der Konvent in einer tiefen Krise, die durch finanzielle Probleme verschärft wurde. Dies führte zu einem Rückgang der Zahl der Priester des Ordens. Als Reaktion auf die unglücklichen Zustände im Konvent ordnete der päpstliche Visitor 1934 die Schließung des Noviziats an, und die Priester begannen

allmählich auszusterben. 1950 wurde der Malteserorden abgeschafft und die letzten Obödienzkapläne wurden irgendwann zwischen 1949 und 1969 zu Konventualkaplänen befördert.

Die Novizen trugen eine Soutane mit Kollar und breitem Stoffgürtel und über den Schultern ein Mäntelchen mit breitem Kragen. Die Kleriker hatten weder Gürtel noch Mäntelchen mehr. Ein Rochett war ein Teil der Chorkleidung der Novizen und Kleriker. Die Obödienzkapläne trugen eine schwarze Soutane mit einem Kollar, die auf der linken Brustseite durch ein kleineres achtspitziges Kreuz aus weißem Leinen ergänzt wurde. Der Wanderanzug bestand aus einem langen Talar mantel mit einem größeren weißen Malteserkreuz aus Leinen auf der linken Schulter und einem schwarzen Hut mit breiter Krempe. Die Chorkleidung bestand aus einer Soutane, einem Rochett, einer schwarzen Mozetta mit einem größeren weißen Malteserkreuz auf der linken Seite und einem schwarzen Birett. Ordenspriester in Zivil trugen entweder ein Professkreuz auf der linken Seite ihrer Jacke oder eine Rosette auf dem linken Revers. Konventualkapläne zeichneten sich durch einen roten Saum, rote Knopflöcher und rote Knöpfe bei der Soutane und einen roten Saum und rote Kordeln am Mantel aus. In der Chorkleidung waren violette Mozetta mit roten Knöpfen und roten Knopflöchern sowie ein violettes Birett zu erkennen. Vor allem im 18. Jahrhundert konnten sie auch eine große rote Cappa magna mit Hermelfell tragen. Die Ehrenkonventualkapläne kleideten sich gleich.

Die Konventualkapläne trugen ein goldenes Kreuz mit einer Trophäe, die an einem roten Band um den Hals hing. Obödienzkapläne durften nur mit Erlaubnis des Großmeisters oder seines Statthalters ein goldenes Kreuz tragen, das an einem schwarzen Band aufgehängt war. Ab 1874 konnte das goldene Kreuz um die sogenannte Distinktion für Jerusalem erweitert werden. In der zweiten Hälfte der 1880er Jahre wurde eine neue Auszeichnung für Priester eingeführt: das goldene Verdienstkreuz. Im Gegensatz zum goldenen Kreuz der Konventualkapläne war kleiner und hing an einem schwarzen, zu einem Dreieck gefalteten Band auf der linken Brustseite. In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts ersetzte das Malteserkreuz aus Stoff beim Klerus das Professkreuz aus Metall.

Structure and identification of the priestly branch of the Grand Priory of Bohemia of the Order of the Knights of Malta in the years 1732–1950

Members of the Order of Malta with solemn vows were divided into two branches: knightly and priestly. Order's priests were either conventual chaplains or chaplains of obedience. At first, they differed from each other in origin, manner of reception, clothing, activities and position.

Conventual chaplains went through three periods of development. The first one lasted until 1812, during which the candidates for conventual chaplains proved their noble origin. They were admitted to the Order by the provincial chapter and paid an

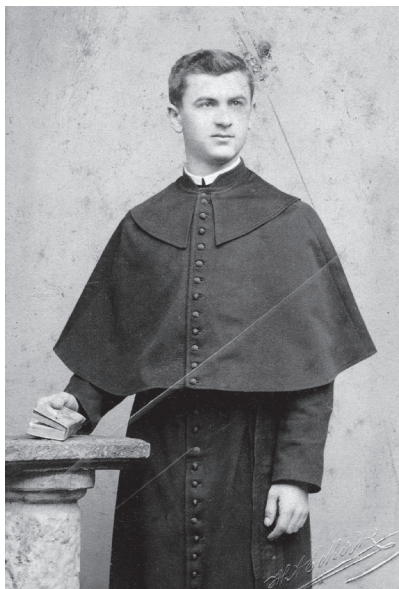
entrance fee. Then they had to complete a six-month novitiate. Their total number in the Grand Priory of Bohemia ranged from one to a maximum of three. In 1725, three small commanderies were reserved for conventual chaplains: Ebenfurth in Lower Austria, Maria Pulst in Carinthia and Haillenstein (now Polzela) in Styria. However, in order to become commanders, they had previously to spend five years in a convent in Malta. Two of these commanderies were successively sold (1748 Ebenfurth and 1779 Haillenstein). The conventual chaplains, who were also commanders, were to participate in the provincial chapter. They could also receive various ecclesiastical benefices. During the second period from 1812/1818 to the early 1920s, there was only one conventual chaplain in the Grand Priory of Bohemia, who was always the prior of the Prague convent. Since the 1920s, a prominent member of the convent could become a conventual chaplain. In addition, meritorious chaplains of obedience began to be awarded the title of conventual chaplain *ad honorem*.

At the beginning of the 18th century, there was one chaplain of obedience in the Grand Priory of Bohemia: the titular Prague prior and parish priest at Our Lady beneath the Chain. It was not until the first half of the 1730s that the Prague convent of priests of the Order of Malta was restored. Candidates for chaplains of obedience did not have to be of noble origin. They were admitted free of charge by the prior and small chapter of the convent. After a one-year novitiate, they took solemn vows and prepared for the priesthood. In 1854, simple promises were introduced. After being ordained a priest, the members of the convent most often worked in the spiritual administration. The number of parish churches administered by priests of the Order of Malta gradually increased until 1880, when there were 19. Chaplains of obedience lived either in the convent building or in individual parishes and were subordinated to the Prague prior. The convent reached its greatest size at the turn of the 19th and 20th centuries, when it consisted of more than 40 members. At the beginning of the 20th century, the convent was in a deep crisis, to which financial problems were added. This caused a decrease in the number of priests of the Order. In response to the dismal conditions in the convent, the papal visitator ordered the closure of the novitiate in 1934, and the priests began to gradually die out. In 1950, the Order of the Malta was dissolved and the last chaplains of obedience were promoted to conventual chaplains sometime between 1949 and 1969.

The novices wore a cassock with a clerical collar and a wide cloth belt and a cape over the shoulders with a wide collar. The clerics no longer had a belt or cape. A rochet was a part of the choir dress of novices and clerics. The chaplains of obedience wore a black cassock with a clerical collar complemented on the left side of the chest by a smaller white linen eight-pointed cross. The walking attire also included a long clerical cloak with a larger white linen Maltese cross on the left shoulder and a black hat with a wide brim. The choir dress consisted of a cassock, a rochet, a black mozzetta with a larger white linen Maltese cross on the left side, and a black biretta.

Priests of the Order in civilian clothes wore either a professed cross on the left side of their jacket or a rosette on the left lapel. Conventual chaplains were distinguished by a red hem, red buttonholes and red buttons at the cassock, and a red hem and red cords at the cloak. They were recognizable in choir dress by their purple mozzetta with red buttons and red buttonholes and purple biretta. Especially in the 18th century, they could also wear a red cappa magna with ermine fur. Conventual chaplains ad honorem dressed the same way.

Conventual chaplains wore a golden cross with a trophy hung around their necks on a red ribbon. Chaplains of obedience could wear the golden cross only with the permission of the Grand Master or his lieutenant hung on a black ribbon. From 1874, the golden cross could be extended by the so-called distinction for Jerusalem. In the second half of the 1880s, a new award was introduced for priests of the Order: the golden cross of merit. Compared to the golden cross of the conventual chaplains, it was smaller and hung on a black ribbon folded into a triangle on the left side of the chest. During the second half of the 19th century, the cloth Maltese cross on the cassock replaced the metal professed cross.

Obr. 1 Neidentifikovaný novic krátce po přijetí do konventu, přelom 19. a 20. století (NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)

Obr. 2 Společná fotografie některých členů konventu s velmistrem, velkopřevorem a jejich doprovodem, 1931 (České velkopřevorství, registratura)

Obr. 3 Společná fotografie všech kleriků
a noviců konventu, 1913
(NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)

Obr. 4 Neidentifikovaný kaplan
z poslušnosti působící ve Strakonických
v řádovém každodenním oděvu,
2. polovina 18. století
(České velkopřevorství)

Obr. 5 Kaplan z poslušnosti v řádovém vycházkovém oděvu, 1715
(KNA, Knih.Malt., sign. Malt 2301/2,
Hélyot, Pierre. Histoire des ordres monas-
tiques, ... Tome troisième. A Paris 1715)

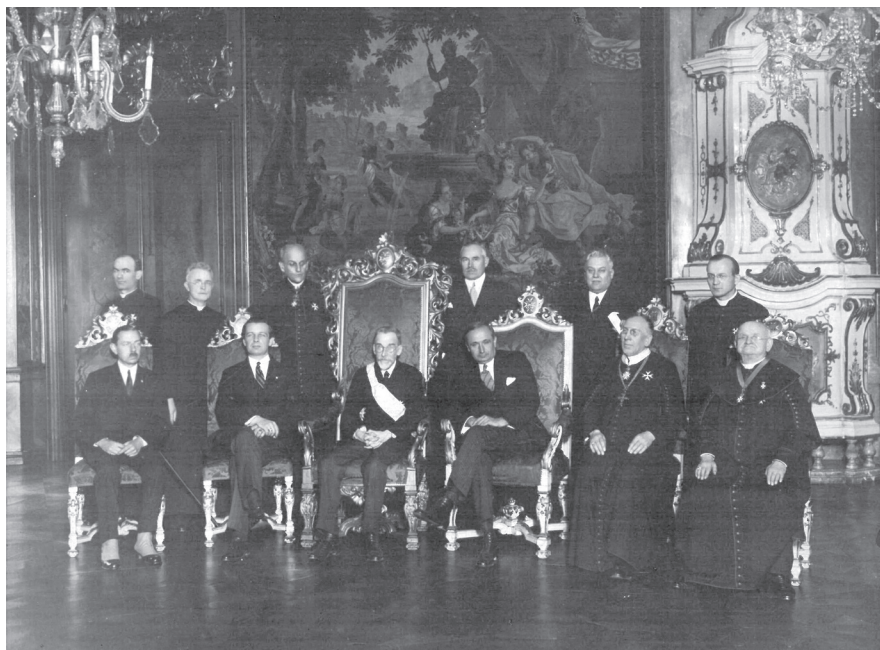

Obr. 6 Kaplan z poslušnosti Josef Slanský v řádovém vycházkovém oděvu, 2. polovina 70. let 19. století
(NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)

Obr. 7 Kaplan z poslušnosti Alois Edelmann po složení slavných slibů, 1892
(NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)

Obr. 8 Společná fotografie některých členů konventu a dalších osob při udělení řádu sv. Sávy velkopřevoru Janu Rudolfovi Hardeggovi a pražskému převoru Josefu Hamršmídovi na velvyslanectví Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, 1926
(České velkopřevorství, registratura)

Obr. 9 Kaplan z poslušnosti Vojtěch Vania v chórovém oděvu, 1753
(České velkopřevorství)

Obr. 10 Kaplan z poslušnosti Josef Slanský
v chórovém oděvu, 1875
(NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)

*Obr. 11 Kaplan z poslušnosti Josef Slanský v civilním oděvu, 1880–1886
(NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)*

*Obr. 12 Kaplan z poslušnosti Alois Edelmann v civilním oděvu s rozetou, 1920
(NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)*

Obr. 13 Konventuální kaplan a převor Jan Jareš
v řádovém každodenním oděvu, 1872–1886
(České velkopřevorství)

Obr. 14 Konventuální kaplan a převor
Josef Hamršíd v řádovém vycházkovém
oděvu, 1904–1918
(České velkopřevorství)

Obr. 15 Konventuální kaplan a převor Ferdinand Warter v chórovém oděvu, 1889–1903
(České velkopřevorství)

Obr. 16 Konventuální kaplan a převor František Špínka v chórovém oděvu, 1746–1761
(České velkopřevorství)

Obr. 17 Kaplan z poslušnosti
Jan Raymund vyznamenaný
zlatým křížem, 1797–1808
(České velkopřevorství)

Obr. 18 Konventuální kaplan a pře-
vor František Stocklůw, 1824–1859
(České velkopřevorství)

Obr. 19 Kaplan z poslušnosti Jan Klauďis vyznamenaný zlatým křížem rozšířeným distinkcí pro Jeruzalém, 1874 (NA, ŘM, inv. č. 644, kart. 328)

Obr. 20 Kaplan z poslušnosti Jindřich Beránek vyznamenaný zlatým záslužným křížem, 1906–1907 (České velkopřevorství)